TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 1999/12.03.03.00.01/2022

Tornionlaakson museon johtaja	19.10.2026	§ 146/2026

TLM_Lausunto_Tervola_Outojängän tuulivoimahanke ja sähkönsiirto_YVA-selostus_19102026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta

Valmistelija rakennustutkija Ylimartimo Teija

TERVOLA, OUTOJÄNGÄN TUULIVOIMAHANKE JA 400 KV:N VOIMAJOHTO (ROVANIEMI, TORNIO), YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUS

Lupa- ja valvontavirasto on varannut Tornionlaakson museolle tilaisuuden lausua Outojängän tuulivoimahankkeen ja siihen liittyvän 400 kV:n voimajohdon ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta (VSB Uusiutuva Energia Suomi Oy / FCG Rakennettu Ympäristö Oy, 1.6.2026). Ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) koskee VSB Uusiutuva Energia Suomi Oy:n suunnittelemaa Tervolan kunnan sekä Rovaniemen kaupungin alueille sijoittuvaa Outojängän tuulivoimahanketta. Museo on lausunut hankkeen YVA-ohjelmasta ja tuulivoimaosayleiskaava osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 28.6.2024 sekä arkeologisen selvitysten riittävyydestä 18.6.2025.

Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo lausuu hankkeesta omaan toimialueeseensa kuuluvien Tervolan kunnan ja Tornion kaupungin osalta. Lapin maakuntamuseo on lausunut YVA-selostuksesta omaan toimialueeseensa kuuluvan Rovaniemen kaupungin osalta.

Hanke ja hankevaihtoehdot

VSB Uusiutuva Energia Suomi Oy suunnittelee tuulivoimahanketta Tervolan kunnan alueille, jonka sähkönsiirtovaihtoehdot ulottuvat myös Tornion ja Rovaniemen kaupunkien alueille. Tuotantoalueen pinta-ala on noin 5200 hehtaaria. Hankkeessa suunnitellaan enintään 34 tuulivoimalan rakentamista, joiden yksikköteho olisi 6-10 MW ja kokonaisteho enintään 340 MW. Voimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 310 metriä. Suunnitelman mukaan sähkönsiirto toteutetaan joko Fingrid Oyj:n suunnitteilla olevaan Louepalon sähköasemalle tai Petäjäskosken sähköasemalle. Uusi 400 kV ilmajohto rakennetaan nykyisten 400 kV Petäjäskoski-Letsi-voimajohdon ja Viitajärvi-Petäjäskoski-voimajohdon rinnalle.

Tuulivoimala-alueen osalta tarkastellaan vaihtoehtoja VE0, VE1 ja VE2. Vaihtoehtona VE0 tarkastellaan hankkeen toteuttamatta jättämistä. Vaihtoehdossa VE1 hankealueelle rakennetaan enintään 34 tuulivoimalaa. Vaihtoehdossa VE2 hankealueelle rakennetaan enintään 31 tuulivoimalaa. Molemmissa vaihtoehdoissa tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 310 metriä ja yksikköteho 6–10 MW. Arvioinnissa tarkastellaan neljää eri 400kV:n sähkönsiirtovaihtoehtoa. Vaihtoehdossa SVEA1 reitin pituus on noin 23,1 kilometriä hankealueelta Petäjäskosken sähköasemalle. Vaihtoehdossa SVEA2 reitin pituus on noin 13,3 kilometriä ja päättyy suunnitellulle uudelle Louepalon sähköasemalle. Vaihtoehdossa SVEB1 reitin pituus on noin 23,4 kilometriä Petäsjäskosken sähköasemalle ja vaihtoehdossa SVEB2 Reitin pituus on noin

13,3 kilometriä Louepalon sähköasemalle. Kaikki neljä vaihtoehtoa sijoittuvat olemassa olevien voimajohtojen rinnalle. Vaihtoehdossa SVEC rakennetaan uutta johtokäytävää 1,6 kilometrin matkalle sähköasemavaihtoehdolta SaVE3 olemassa olevan voimajohdon viereen, jossa vaihtoehto voi liittyä kaikkiin neljään edelliseen vaihtoehtoon.

Tuulivoimaloiden lisäksi alueelle rakennetaan yksi sähköasema ja sen yhteyteen varataan mahdollisuus rakentaa akkuvarasto. Sähköaseman sijainnille on kolme vaihtoehtoa. Vaihtoehdossa SaVE1 400 kV sähköasema rakennetaan nykyisen Petäjäskoski-Letsi 400 kV voimajohdon pohjoispuolelle ja vaihtoehto toteutuu yhdessä SVE1 tai SVEA2. Vaihtoehdossa SaVE2 400 kV sähköasema rakennetaan nykyisen Petäjäskoski-Letsi 400 kV voimajohdon eteläpuolelle ja se toteutuu yhdessä sähkönsiirtovaihtoehtojen SVEB1 tai SVEB2 kanssa. Vaihtoehdossa SaVE3 sähköasema rakennetaan noin 1,5 kilometriä nykyisen Petäjäskoski-Letsi 400 kV voimajohdon eteläpuolelle ja voidaan toteuttaa minkä tahansa sähkönsiirtovaihtoehdon kanssa.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn rinnalla alueelle laaditaan alueidenkäyttölain mukainen tuulivoimaosayleiskaava. YVA- ja kaavamenettelyt toteutetaan samanaikaisesti ja pyritään sovittamaan soveltuvin osin yhteen.

Maisema ja rakennettu kulttuuriympäristö

Hankkeen ***maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön*** kohdistuvien vaikutusten tunnistaminen, lähtötiedot ja arviointimenetelmät on esitelty selostuksen luvussa 8. Arkeologinen kulttuuriperintö ja siihen kohdistuvat vaikutukset on kuvattu erikseen luvussa 9. Yhteisvaikutuksia maisemaan muiden hankkeiden kanssa on arvioitu selostuksen kohdassa 28.6.

Tuulivoimaloiden ja sähkönsiirtoreittien maisemakuvaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvia mahdollisia vaikutuksia on tuotu esiin asianmukaisesti. Lentoestevalot on huomioitu maisemaan kohdistuvana vaikutuksena, toisaalta voimaloiden lapojen liikettä ja siitä aiheutuvaa välkettä ei ole mainittu maisemaan kohdistuvana vaikutuksena. Tornionlaakson museo pitää hyvänä, että tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron maisemaan ja kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutusten arviointi on ulotettu koko sille alueelle, jolle tuulivoimalat näkyvät.

Maisemavaikutusten selvityksen ja arvioinnin tukena on käytetty oppaiden mukaisia etäisyysvyöhykkeitä ja tueksi on laadittu näkemäalueanalyysi ja havainnekuvia. Oppaiden arviointiohjeita on mukailtu jonkin verran. Havainnekuvat (12 kpl) on laadittu molemmista vaihtoehdoista. Havainnekuvissa on esitetty yhteisvaikutuksia toisten tuulivoimahankkeiden kanssa. Lentoestevalojen vaikutuksen osalta havainnekuvat on esitetty kahdesta kuvauspisteestä laadittuihin havainnekuviin. Eri vuodenajoista tai lehdettömältä ajalta ei ole esitetty havainnekuvia. Kaikki havainnekuvat on esitetty laajakulmakuvina, eikä ihmiskatsetta (vaakatasossa 40 asteen kuvakulmaa) vastaava leikettä vaihtoehdoista ole esitetty yhtään. Näkemäaluekarttoja ei ole esitetty ilman metsän peittävää vaikutusta, joten teoreettista maksimivaikutusta ei ole museon näkemyksen mukaan mahdollista arvioida. Näkemäalueanalyysien tuloksia olisi museon näkemyksen mukaan hyvä havainnollistaa Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa -oppaan (YM 2016) mukaisesti myös karttasovitteilla, joissa on yhdistetty näkemäalueet

sekä maiseman ja kulttuuriympäristön alueet ja kohteet, joihin arviointi kohdistuu. Havainnekuvia ja sanallista kuvausta on täydennetty taulukoilla muutoksen suuruudesta ja merkittävyydestä. Yhteisvaikutukset maisemaan on esitetty vain sanallisesti ja havainnekuvat ovat samoista pisteistä, kuin pelkästään Outojängän hanketta kuvaavat havainnollistukset.

Esitetyn analyysin perusteella selostuksessa on todettu, että tarkastelualueen metsät rajoittavat voimaloiden näkyvyyttä paikoin merkittävästikin. Tornionlaakson museo muistuttaa, että metsän peittävä vaikutus ei ole pysyvä alueella, jossa harjoitetaan aktiivista metsätaloutta. Yksittäisten alueiden ja kohteiden osalta tilanne voi muuttua merkittävästi tuulivoimaloiden elinkaaren aikana. Tämä on huomioitu arvioinnin epävarmuustekijänä. Museon näkemyksen mukaan näkemäalueanalyysi kartat tulisi tämän vuoksi laatia myös ilman puuston peittävää vaikutusta. Ja havainnekuvia tulisi esittää myös lehdettömältä ajalta. Eritysesti lähivaikutusalueella hankealueen ja asutuksen tai kulttuuriympäristökohteiden väliin sijoittuvat avohakku muuttaa tuulivoimaloiden hallitsevuutta maisemassa merkittävästi. Lentoestevalojen vaikutusta maisemassa olisi hyvä havainnollistaa nyt esitettyä enemmän, koska talvisaikaan pimeä aika on pitkä.

Näkemäalueselvityksen analyysikarttojen mukaan Törmävaaran, Kätkävaaran tai Kaisavaaran yläosiin tuulivoimalat näkyisivät vain paikallisesti joillekin alueille. Maastokarttojen ja ilmakuvien perusteella kyseisten vaarojen yli 120 ja 150 metrin korkeuksille kohoavat etelärinteet ja lakialueet ovat avoimia kivikkoisia rakka-alueita. Kätkävaaran osalta analyysikarttojen epätarkkuudet on todennettavissa vaaralta laadituista havainnekuvista, joissa näkyy huomattavan paljon enemmän voimaloita, kuin analyysikartat antavat ymmärtää. Museon näkemyksen mukaan analyysikartat eivät tämän vuoksi anna luotettavaa kuvaa voimaloiden näkyvyydestä. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan tuulivoimahankkeiden koon ja vaikutusalueen laajuuden vuoksi havainnekuvia, valokuvasovitteita ja karttatarkasteluja olisi syytä laatia mieluummin enemmän kuin vähemmän.

Alueen nykytilan kuvauksessa on tunnistettu vaikutusalueen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön alueet ja kohteet. Myös viimeisimmän päivitysinventoinnin mukaiset maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on huomioitu arvioinnissa, samoin kuin paikallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet.

Arvioinnissa vaikutusalueella sijaitsevien valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön alueiden osalta herkkyys on arvioitu suureksi ainoastaan Kemijoen jokivarsiasutus ja kirkkomaisemat: Tervolan kirkko (RKY 2009) osalta ja kohtalaiseksi kaikkien muiden osalta. Lisäksi Kätkävaaran näkötorni (virkistyskohde) -kohteen herkkyys on arvioitu suureksi. Tornionlaakson museon muistuttaa, että maisemavaikutusten arviointioppaiden mukaan valtakunnallisesti merkittävien maisemien ja kulttuuriympäristöjen herkkyys muutoksille on pääsääntöisesti suuri. Kohteen ominaispiirteisiin ja herkkyyteen ei vaikuta tuulivoimaloiden etäisyys siitä.

Tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen suuruus ja vaikutuksen merkittävyys on niin ikään arvioitu pääsääntöisesti vähäiseksi tai paikoin kohtalaiseksi lukuun ottamatta Kätkävaaraa, ja Tervolan kirkkojen RKY-aluetta, vaikka vaikutuksen

ulottuvuusalue on useita kymmeniä kilometrejä ja kesto kymmeniä vuosia. Esimerkiksi ympäristövaikutusten merkittävyyden arvioinnin tueksi laaditun raportin (Ikäheimo 2015) mukaan tuulivoimahankkeissa muutoksen laajuus ja kesto ovat suuria. Hankkeessa myös yhteisvaikutukset maisemakuvaan muiden hankkeiden kanssa on arvioitu kokonaisuudessaan vähäisiksi tai merkityksettömiksi Kätkävaaraa lukuun ottamatta. Museon näkemyksen mukaan, ottaen huomioon alueelle suunniteltujen tuulivoimahankkeiden suuren määrän, eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten merkittävyys ja maiseman muutos on edellä mainittuun ohjeistukseen perustuen suuri tai erittäin suuri.

Lukuisten samalle alueelle keskittyvien hankkeiden vaikutukset maisemaan ja perin-teisiin elinkeinoihin ja sitä kautta kulttuuriperintöön ovat yksittäistä hanketta laajempia ja merkittävämpiä. Monin paikoin maisemakuvan luonne muuttuu merkittävästi ja useamman hankkeen tuleminen erityisesti pienipiirteisen agraarin kohteen tai alueen maisemaan lisää muutoksen vaikuttavuutta. Silloin, kun alueen arvojen perusteena on historiallinen maatalousmaisema, teollisen mittaluokan tuulivoimalat poikkeavat aina alueen arvoperustasta. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan näitä kertautuvia yhteisvaikutuksia ei ole tunnistettu ja tuotu esiin. Esimerkiksi jokivarsissa muutos ulottuu pitkälle alueelle, vaikka näkyvyyttä yksittäisissä kohdissa on vähän tai paikallisesti. Museo muistuttaa, että maisemaa ei havainnoida yleensä vain yhdestä staattisesta pisteestä, vaan alueilla liikuttaessa tämän ja muiden hankkeiden voimaloita tulee näkymään useissa kohdin. Paikallisesti merkittävien kohteiden tai kyläalueiden osalta vaikutuksia, saati yhteisvaikutuksia ei ole havainnollistettu taulukoiden avulla, vaikka erityisesti yhteisvaikutukset voivat muuttaa kohteen maisemaa hyvin merkittävästi.

Näkemäanalyysikarttojen ja havainnekuvien perusteella tuulivoima-alue tulee näkymään useille alueille Kemijokivarren maakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä. Kätkävaaran lisäksi Outojängän ja muiden suunnitteilla olevien hankkeiden väliin jäävillä alueilla todetaan muutoksen olevan paikoin jopa erittäin suuri, mutta kokonaisvaikutus on kuitenkin arvioitu vähäiseksi ja paikalliseksi. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan Outojängän tuulivoimahankkeen ympäristövaikutustenarviointi ei tuo riittävän selkeästi esiin yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa. Edellä mainittujen havainnollistusten ja arvioinnin puutteiden ja arvioinnin epävarmuuksien vuoksi Tornionlaakson museo ei yhdy Outojängän tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin tuloksiin suhteessa maisemaan ja kulttuuriympäristöön ja pitää arvioituja vaikutuksia liian lievinä.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Tuulivoimala-alueella on tehty arkeologinen inventointi vuonna 2024 (Mikroliitti Oy, Antti Bilund ja Jesse Keskinen) ja sähkönsiirtoreiteillä vuonna 2021 (Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu, Jaana Itäpalo, Hans-Peter Schultz, Stephan Schultz, Torsti Schultz). Vuonna 2025 Tornionlaakson museo on edellyttänyt hankealueelle lisäinventointia muuttuneiden voimalanpaikkojen osalta, joita ei ole alkuperäisessä selvityksessä inventoitu. YVA-selostuksen mukaan lisäinventointi tehdään maastokaudella 2026 ja sen tulokset esitetään vasta kaavaehdotusvaiheessa. Koska selvitysten teko on kesken, on epäselvää, onko alueella vielä toistaiseksi tuntemattomia muinaisjäännöksiä, ja siksi niihin kohdistuvia vaikutuksia ei myöskään voida täysin YVA-selostuksessa arvioida.

Alkuperäiselle hankealueelle sijoittui yhteensä seitsemän kiinteää muinaisjäännöstä ja kaksi muuta kulttuuriperintökohdetta. Hankealue on kuitenkin pienentynyt, eikä YVA-selostuksen mukaan nykyisellä hankealueella sijaitse enää yhtään tunnettua kiinteää muinaisjäännöstä, vaan ne sijaitsevat nyt hankealueen ulkopuolella. YVA-selostuksessa virheellisesti ilmoitetaan, että hankealuetta lähin muinaisjäännös **Hilpus 3** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000011826)* sijaitsisi 1,3 kilometrin päässä hankealueen rajalta, kun todellisuudessa se sijaitsee vain metrien päässä hankealueen rajasta, kuten on esitetty selostuksen kartassa 9–1.

YVA-selostuksen kappaleen 9.4.2. Sähkönsiirtoreitit ja sähköasema-alueet mukaan suunnitellulle sähkönsiirtoreitille tai alle sadan metrin etäisyydelle siitä ei sijoitu kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta vaihtoehtojen SVEA1 ja SVEA2 läheisyyteen sijoittuu yksi muu kulttuuriperintökohde **Tervahaudankangas** (nimetty selostuksessa väärin Tervahaudankankaan tykkiasema, *tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000044009*). Kuitenkin samalla sivulla olevassa kartassa 9–4 esitetään, että aivan vaihtoehtojen SVEB1 ja SVEB2 linjalla, vain noin 60 metrin päässä linjan keskipisteestä sijaitsee kiinteä muinaisjäännös **Mulkosilmälampi** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000094104*) ja että muu kulttuuriperintökohde **Tervahaudankangas** on sittemmin todettu tuhoutuneeksi. Kiinteää muinaisjäännöskohdetta **Mulkosilmälampi** ei käsiitellä missään muussa kohtaa YVA-selvitystä, eikä siihen mahdollisesti kohdistuvia vaikutuksia tai uhkia ole tunnistettu, eikä sen myötä vaikutuksia ole arvioitu. Muinaisjäännöksiin kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu lähinnä teoreettisella tasolla.

Hankealueella sijaitsee kaksi muuta kulttuuriperintökohdetta, **Luppolehto** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000043127*) ja **Tervolan marmorilouhos** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000043135*). YVA-ohjelmavaiheen jälkeen, muutoksena YVA-ohjelmassa esitettyihin voimalanpaikkoihin YVA-selostuksessa esitetään, että hankkeessa on tarkoitus pystyttää noin 300 metriä korkea tuulivoimala (Sekä VE1 että VE2, tuulivoimala numero 1) vain noin 150 metrin päähän hautapaikasta, jonne on haudattu toisen maailmansodan aikana 7 vainajaa. Koska kyseessä on alle 100 vuotta vanha ja edelleen käytössä oleva hautapaikka, se ei varsinaisesti kuulu Muinaismuistolain (295/1963) suojelun piiriin ja Tornionlaakson museon toimivallan alle, vaikka se on merkitty myös muinaisjäännösrekisteriin muuna kulttuuriperintökohteena **Luppolehto** (1000043127).

Suomessa hautauksia säätelee mm. hautaustoimilaki (457/2003), lisäksi venäläisten (neuvostoliittolaisten) sotilaiden hautapaikkoja koskeva *Sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä yhteistyöstä toisen maailmansodan seurauksena Venäjällä kaatuneiden suomalaisten sotilaiden ja Suomessa kaatuneiden venäläisten (neuvostoliittolaisten) sotilaiden muiston vaalimisessa*, josta on säädetty *Asetus Venäjän kanssa yhteistyöstä toisen maailmansodan seurauksena Venäjällä kaatuneiden suomalaisten sotilaiden ja Suomessa kaatuneiden venäläisten (neuvostoliittolaisten) sotilaiden muiston vaalimisessa tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta (95/1992)*. Vaikka Suomessa muutoin myönnetään hautaoikeus yleensä 25 vuodeksi, yllä olevan asetuksen mukaisesti ”*Suomen tasavallan hallitus turvaa Suomen alueella olevien venäläisten (neuvostoliittolaisten) sotilaiden hautapaikkojen ja muistomerkkien - - suojelun ja*

oikeuden niiden säilyttämiseksi määräämättömäksi ajaksi”. Suomessa hautaustoimilakiin liittyvissä lupa- ja valvonta-asioissa toimivaltainen viranomainen on Lupa- ja valvontavirasto, joka ottanee kantaa tuulivoimalan sijoitteluun näin lähelle yhä käytössä olevaa hautausmaata.

Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet

Maisemavaikutuksia läheisiin VARK-kohteisiin eli *valtakunnallisesti merkittäviin arkeologisiin kohteisiin* ei ole YVA-selostuksessa tunnistettu, eikä sen myötä arvioitu oikein. VARK-kohteita ei ole myöskään huomioitu kappaleessa *7.6.2 Suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin* millään tavalla. Museovirasto on laatinut valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden inventoinnin ja hankkeessa on määritetty manner-Suomen merkittävimmät arkeologiset kohteet. Valtioneuvosto hyväksyi sen maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi 7.11.2024, eli melko vasta. Todennäköisesti tästä syystä kyseisen tuulivoimahankkeen eri vaiheissa ei ole osattu ottaa huomioon myös maisemaa, joka on usein merkittävä tekijä VARK-kohteiden valinnassa, ja maisemaan kohdistuvia vaikutuksia.

Lähialueilla sijaitsevia VARK-kohteita ei mainita selostuksessa nimeltä, eikä niihin ole luvussa 9. katsottu kohdistuvan minkäänlaisia vaikutuksia. Etäisyys hankealueelta VARK-kohteisiin ilmoitetaan yli kuudeksi kilometriksi, vaikka etäisyys hankealueelta lähimpään VARK-kohteeseen **Törmävaaran asumuspainanteet** (*vark-tunnus 100279*) on vain noin 4,2 kilometriä ja etäisyys lähimpiin voimaloihin (30, 32 ja 33) on sekin noin 5,5 kilometriä. Etäisyys VARK-kohteelta **Kolopetäjä itä** (*vark-tunnus 101269*) hankealueelle on noin 5,8 kilometriä ja lähimpiin voimaloihin (30, 32 ja 33) noin 7 kilometriä. Yksi näkymäalueanalyysin kuvauspisteistä (kuvauspiste numero 4) sijaitsee kyllä Varejoella lähellä Törmävaaran VARK-kohdetta, mutta huomattavasti kyseistä VARK-kohdetta alempana. Koska Törmävaaran asuinpaikkakohteet sijaitsevat ylempänä Törmävaaran rinteillä, on myös näkymä niiltä tuulivoimaloiden suuntaan soiden yli esteettömämpi. Vähän kauempana sijaitsevia VARK -kohteita, kuten noin 9km päässä sijaitsevaa kohdetta **Hirsikangas** (*101308*), Kemijoen toisella puolella noin 13 kilometrin päässä sijaitsevaa kohdetta **Kauvonkankaan asumuspainanteet** (*100276*) tai noin 16 kilometrin päässä sijaitsevaa kohdetta **Mikonahon kivikauden kohteet** (*101308*) ei myöskään mainita.

VARK-kohteiden oikeudellinen asema perustuu valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin ja niiden oikeusvaikutuksiin. Niistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 132/1999). MRL 24 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja edistää niiden toteuttamista. Lisäksi tulee arvioida niiden toteuttamista ja toimenpiteiden vaikutuksia aluerakenteen ja alueidenkäytön kannalta. MRL 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että niiden toteuttamista edistetään. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet konkretisoituvat lähinnä kaavoituksen yhteydessä. Kaikilla kaavatasoilla on tärkeää huolehtia siitä, etteivät tehdyt ratkaisut ole ristiriidassa

valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden ominaisluonteen ja erityispiirteiden kanssa.

Valtakunnallisesti arvokkaiden arkeologisten kohteiden valinnassa on annettu painoarvoa myös niiden ympäristön säilyneisyydelle ja maisemalle, joka tukee kohteiden ymmärrystä. Suunnittelussa tulee huomioida VARK-alueiden arvot, eli kun VARK-alueen arvioinnissa on todettu ympäristössä ja maisemassa olevan kohteen ymmärtämistä tukevia elementtejä, kuten kohteissa **Kolopetäjä itä** (*vark-tunnus 101269*) sekä **Törmävaaran asumuspainanteet** (*vark-tunnus 100279*), tulee tämä ottaa huomioon ja välttää ratkaisuja, jotka heikentäisivät näitä arvoja.

Nyt selostuksessa arkeologisen kulttuuriperinnön herkkyys on arvioitu virheellisesti vähäiseksi vain, koska kiinteitä muinaisjäännöksiä tai VARK-kohteita ei sijaitse tuulivoima-alueella tai sähkönsiirtoreiteillä. VARK-kohteen herkkyyttä ei määritetä suhteessa siihen, sijaitseeko se tuulivoima-alueella. Tuulivoima-alueen etäisyys VARK-alueesta ei vaikuta sen herkkyyteen, vaan se vaikuttaa muutoksen suuruuteen ja vaikutusten merkittävyyteen, jota vaikutusten arvioinnissa arvioidaan. Kappaleessa 9.6 Yhteenveto vaikutuksista ja vaihtoehtojen vertailu, sen alakappaleessa 9.6.1 Tuulivoima-alue ja sen taulukossa 9-1 on arvioitu ja ilmoitettu virheellisesti, että millään vaihtoehdoista ei olisi minkäänlaista vaikutusta VARK-kohteisiin, vaikka tuulivoimarakentamisella on luonnollisesti vaikutuksia näiden kohteiden maisemaan. Kokonaisuutena on todettava, että hankkeen vaikutuksia valtakunnallisesti merkittäviin arkeologisiin kohteisiin, erityisesti lähimpiin kohteisiin **Kolopetäjä itä** (*vark-tunnus 101269*) sekä **Törmävaaran asumuspainanteet** (*vark-tunnus 100279*) ei ole kaavaselvityksessä arvioitu riittävällä tavalla.

Muita huomioita arvioinnista

Selostuksessa ja sen liitteessä 9 olevissa taulukoissa on Ylitorniolla sijaitseva valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Lohijärven ja Leukumanpään kylämaisemat merkitty virheellisesti sijaitsevan Tornion alueella.

Esitetyt hankevaihtoehdot VE1 ja VE2 ovat tuulivoimaloiden määrän suhteen hyvin lähellä toisiaan. Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan arvioinnista selkeästi ilmenee, että esimerkiksi maisemavaikutusten osalta ne eivät tarjoa todellisia vaihtoehtoja, joita vertailemalla voitaisiin arvioida vaihtoehtojen ympäristövaikutuksia ja toteuttamiskelpoisuutta. Museon käsityksen mukaan kolmen voimalan ero ei ole selkeästi vähemmän kuin maksimina esitetty. Molemmissa vaihtoehdoissa kaikki muut voimalat myös sijoittuvat käytännössä samoille paikoille. Hankkeen maisemalliset yhteisvaikutukset muiden tuulivoimahankkeiden kanssa voivat museon näkemyksen mukaan olla joillakin alueilla suuret tai erittäin suuret.

Tornionlaakson museo toteaa, että arviointiselostuksen loppuyhteenvedossa: 9 Yhteenveto vaikutuksista ei ole lainkaan tuotu esiin hankkeen yhteisvaikutuksia muiden tuulivoimahankkeiden kanssa. YVA-ohjelmasta annetussa palautteessa sekä yhteysviranomaisen lausunnossa yhteisvaikutusten arviointi on kuitenkin museon käsityksen mukaan nostettu yhdeksi tärkeimmistä selvitettävistä vaikutuksista. Tämän tulisi näkyä myös loppuyhteenvedossa.

TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 1999/12.03.03.00.01/2022

Tornionlaakson museon johtaja 19.10.2026 § 146/2026

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan yleisesti ottaen tuulivoimahankkeiden ympäristövaikutusten arvioinneissa ei kiinnitetä riittävästi huomiota yhteisvaikutuksiin ja sitä kautta eri hankkeiden toteuttamiskelpoisuuteen. Tuulivoimalat tulevat olemaan tulevaisuudessa vahvasti läsnä Lounais-Lapin maisemassa, vaikka vireillä olevista hankkeista toteutuisi vain muutama. Hankekohtaisilla ympäristövaikutusten arvioinneilla yhteisvaikutukset eivät museon näkemyksen mukaan havainnollistu riittävästi, jotta olisi mahdollista arvioida alueellisesti tuulivoimarakentamisen ympäristövaikutuksia esimerkiksi maisemaan ja kulttuuriympäristöön pitkällä aikavälillä.

Tornionlaakson museon näkemyksen mukaan Outojängän tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointi ei anna selkeää kuvaa sen vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osalta. Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta vaikutukset VARK-kohteiden maisemaan ovat jääneet kokonaan arvioimatta. Lisäksi arkeologiset selvitykset ovat edelleen osittain puutteelliset vaadittavan lisäinventoinnin toistaiseksi puuttuessa.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Lupa- ja valvontavirasto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Tervolan kunta
Lapin maakuntamuseo